lijk geslacht geen ander opbloeien zijn dan uit dat kleine kuddeke, dat bij de wereld veracht maar van God gekend is, en dat *den Naam des Heeren* in zijn binnenste draagt.

En daarom vertraagt niet, wie tot dat kuddeke behooren mag, hoe ook de stroom van het leven der volkeren onrustig woelt en zijn onheilig slib van onderen doet opkomen. Wie *gelooft*, gelooft niet in menschen noch in der menschen aantal noch in der menschen goedkeuring, maar staat desvereischt alleen op zijn eenzamen post, als ziende den Onzienlijke en als ondervangen en gesteund door »de eeuwige armen der barmhartigheid." Veeleer is hem het luide, en openlijk, en weer rechtstreeksch, ingaan van den geest der wereld tegen den geest van zijn Heiland, een vurig teeken, dat de blinddoek wegviel, de halfheid uit heeft, en dat de strijd weer aangaat in maniere als God dien verordend had en gelijk die strijd *steeds* had moeten zijn.

Het is zoo, het *feestelijke* van ons *Kerstfeest* wordt er door gedempt. De luide en vaak holle jubel wordt getemperd en *de ernst* krijgt den boventoon. Het is niet meer de Christenheid die in het besef van eigen voortreffelijkheid zich boven de wereld verhoovaardigt, maar het kleine kuddeke, dat, bij het naderen van den storm, zich weer met iets van den deemoed, die Maria sierde, aan de kribbe, die haar kindeke bergt, vastklemt. Edoch, het *zielsverblijden*, dat met dien uitwendigen jubel niets gemeen heeft, zal er te inniger door worden. De kribbe, dat kindeke, het hooge feit, dat Maria ontving van den Heiligen Geest en haar eerstgeboren zoon baarde, zullen er te rijker voor ons geloof door worden. Christus' kerk zal niet langer een heerschende macht op aarde, maar als Maria weer *de dienstmaagd des Heeren* willen zijn. En de afgebeden vrucht zal wezen, dat, gelijk Maria ontving van den Heiligen Geest, zoo ook zij van den Heiligen Geest kracht ontvangen zal, om, ter eere van Maria's eerstgeborene, voor de wereld te baren haar *geloof*, haar *liefde*, en haar *hope*.

„Goud en mirre."

> En in het huis gekomen zijnde, vonden zij het kindeken met Maria, zijne moeder; en nedervallende, hebben zij hetzelve aangebeden; en hunne schatten opengedaan hebbende, brachten zij hem geschenken: goud en wierook en mirre. Matth. 2: 11.

Wijzen uit het Oosten hebben, toen het Kindeken te Bethlehem geboren was, goud en wierook en mirre aan Maria's voeten nedergelegd.

Zij bedoelden hiermeê natuurlijk niet anders dan den nieuw-geboren Koning der Joden hun hulde te bieden, en, ter bezegeling van de oprechtheid dier hulde, aan die hulde de offerande van hun schatten te paren.

Maar te Bethlehem ontvangt alles wat zich om die kribbe beweegt, door de heiligheid van den Immanuël, een niet door menschen bedoelde, maar door God gewilde beteekenis, en zoo is het ook hier.

Het komen van den Zone Gods in de wereld is immers in den meest eigenlijken zin een ingaan in onze menschelijke nooden en behoeften geweest.

Eenmaal als der menschen zoon onder menschen geboren, onstonden ook voor Jezus die tallooze nooden en behoeften, die van ons menschelijk leven onafscheidelijk zijn.

Ook voor Jezus moest er nu zijn een kleed, dat hem bedekken zou; ook voor Jezus het voedsel, dat aan zijn menschelijk bloed de kracht zou bestendigen; ook voor Jezus de beschikking over geld en middelen, om hem van kind man te laten worden, en als man onder de kinderen Israëls te verkeeren.

Nu is dit alles aan uw Heiland niet in weelde toegemeten. Waar nog de vogel een nest heeft en de vossen hun holen bezitten, had de Zoon des menschen geen enkele plek die hij zijn eigen woonstede kon noemen om er het hoofd neder te leggen.

Vrienden en vriendinnen hebben Jezus gediend van hun goederen, en zeker was de beurs, die Judas droeg, vaak rijkelijk gevuld; maar de kring was zoo groot, en de nooden zoovele, dat de windselen en de kribbe heel Jezus' leven door het zinbeeld van zijn uitwendig bestaan op aarde bleven.

Hij was arm geworden om onzentwil, opdat hij ons geestelijk door zijn armoê zou verrijken.

Maar al dekt hem daarom het schamele kleed en al ontzegt hij zich willig alle weelde des levens, toch is en blijft hij Koning, en moet ook van die schuilende koninklijke glorie de glans bij de kribbe doorschemeren; en daarom komen die wijzen uit het Oosten van verre aan, en leggen als sprekend contrast hun goud bij die kribbe, hun mirre en hun wierook bij die onooglijke windselen neder.

En het was of eerst door het contrast met dat goud en die mirre de willig verkozen armoê van den Zoon des menschen in haar Goddelijk schoon uitblonk.

Er had weelde voor menig menschenhart in gelegen, om in de dagen toen Jezus op aarde omwandelde, hem te dienen van zijn goederen.

Denkt ge u in, dat u nog de gelegenheid werd aangeboden, om de uitwendige levensnooden van uw Heiland te lenigen, maar immers het beste uit uw bezit zou u niet te goed zijn, en in heiligen wedijver met anderen zoudt ge ontvonken, om het eerst en het mildst te offeren van uw goed.

Geen twijfel dan ook of meer dan één onder de vrouwen, die Jezus haar gaven boden, is in het offeren dier gaven zalig geweest.

Dat is niet half gedwongen, maar overwillig en van harte gegaan.

Doch thans kan die rechtstreeksche offerande voor Jezus in eigen persoon op het altaar der liefde niet meer worden nedergelegd.

Hij stierf aan het kruis, stond uit de dooden op en voer ten hemel, om verheven boven allen aardschen nood te genieten in de heerlijkheid des Vaders.

Maar volgt hieruit, dat Jezus ophield uw goed en gaven van noode te hebben?

Het is zoo, zijn verheerlijkt lichaam draagt het kleed van het licht, en vraagt om geen windselen meer; maar bleef daarom het *Lichaam van Christus* niet op aarde achter?

En is ook dit niet *zijn* Lichaam, waarvan hij het gezegend Hoofd is, en is ook dit zijn Lichaam op aarde niet zoo ingeweven in de nooden des menschelijken levens, dat Jezus ook voor dit zijn Lichaam de gaven en de offeranden der liefde van noode heeft?

Met de Vleeschwording is het toch niet uit, en ook na de Hemelvaart gaat het Goddelijk plan door, om te midden van het leven der wereld een eigen Tempel des Geestes in het hart der zijnen te stichten, maar ook om die Kerk des Heeren uitwendig te laten optreden met elken dag nieuwe nooden en elken morgen nieuwe behoeften.

En ook deze nood is nood van uw Heiland, door hem gevoeld en door hem gewild, opdat gij niet maar zijn kerk, maar hem daarin dienen zoudt.

Het is *zijn* Kerk. In die kerk is zijn Lichaam. En natuurlijk ware het voor de almacht Gods niet te veel, om door wondere daden ook die kerk te verrijken.

Maar dit heeft Jezus niet gewild.

Gelijk hij zelf, zoo moet ook zijn kerk het schamele voor lief nemen.

Niet de pracht der kerk, maar de vervulling van haar nooddruft, vraagt hij van u.

Hij die u niet noodig had, die het zelf kon doen, laat ook in het leven zijner kerk de wet zijner Vleeschwording doorgaan: Leven van de gaven der liefde.

Ook nu nog moet dus het goud en de mirre aangedragen, en aangedragen voor Jezus, juist zooals het in Bethlehem was, maar nu opdat het Lichaam van Christus op aarde zijn nooddruft niet derve.

Ware er geen Vleeschwording geweest, en bestond de genade enkel in geestelijke werkingen op het hart, zoo zou die nood niet aanwezig zijn, want de Geest is altoos zich zelf genoegzaam.

Maar nu die Vleeschwording de wet voor het Koninkrijk stelt, gaat die wet ook voor de openbaring van het Lichaam van Christus door, en van alle kant roept en schreit de nood, die gedurig opnieuw om vervulling vraagt.

Reeds de uitwendige Kerk, waarin dat Lichaam van Christus openbaar wordt, verslindt schatten; maar daarbij komt dan nog heel de dienst der Barmhartigheid, het Schoolwezen, de leniging van allen nood.

Al die nood ontstaat naar de wet der Vleeschwording, overmits naar die wet de zake Christi in dit aardsche leven, in al zijn vormen en gestalten openbaar moet worden, en die nood mag geen andere vervulling kennen, dan door de vrije gave der liefde.

Zoo was het bij de kribbe, toen de wijzen uit het Oosten opkwamen, zoo blijft het nog heel het aardsch bestaan van Jezus' kerk door.

Jezus wil ook in zijn kerk leven van de liefde die hij zelf verwekt.

Dat die liefde nog veelszins te kort schiet, en allerminst door kleine Kerstgeschenken haar zondig tekort kan inhalen, toont helaas de historie van Jezus' Kerk maar al te droef.

Die wijzen uit het Oosten kwamen onaangezocht, ongeroepen, ongedwongen, en ze brachten uit vrije beweging op het heilig altaar ter offerande van het beste dat ze hadden.

En stel daar nu eens tegenover, hoe men ook thans nog in Jezus' kerk niet weinigen letterlijk dringen en dwingen moet, om toch iets af te staan, en hoe dan alle heilig karakter der gave ten eenenmale uitblijft, zooals men kariglijk het poogt af te doen met het minste voor Jezus, om zijn goud en zijn mirre voor zich te houden en ze te besteden voor zijn lust aan de wereld.

En hiervan nu juist is de schuld, dat men te weinig het heerlijk denkbeeld tot zijn recht heeft laten komen, dat alle nooden van het Lichaam van Christus *nooden van Jezus* zijn; nooden gelijksoortig als waaraan hij zich eens persoonlijk onderwierp in Bethlehem en in de dagen die na Bethlehem kwamen, en *nooden van Jezus*, die hij thans lijden wil in zijn Lichaam op aarde, opdat de wet der liefde door zijn volk aan hem vervuld worde.

Neen, het is niet maar dat ge *om Gods wil* geeft. Nog een heel andere kracht der liefde moet hier werkzaam worden. Het moet u persoonlijk om de liefde voor uw Heiland gaan.

En dan draagt een ieder aan, wat God in zijn hand stelde.

De vrouw uit de herberg te Bethlehem niets dan een paar windselen om het Kindeken in te wikkelen, en de wijzen goud en mirre.

Wie goud heeft en over mirre beschikt, mag het voor Jezus met niet minder af doen, en wie zich met wat zilvers of wat kopers tevreden stelt, om zijn goud en zijn mirre voor zich te houden, dien zal God nu of in een volgend geslacht om zijn aan Jezus ontstolen goud juist in dat goud slaan. De zegen zal er uit afvloeien.

En wie nu minder heeft, zegge niet: Mij is die weelde niet gegund; want het penninksken der weduwe was voor Jezus het fijnste goud van Ophir, en wat de eenvoudige in den lande uit zijn nooddruft voor Jezus afzondert, is als mirre en wierook bij uw Heiland geschat.

Slechts in één ding schuilt hier de zonde, als Jezus ziet, dat ge hem afscheept met minder dan ge geven kondt; als ge dus geeft enkel wijl ge het niet laten kunt; en dus feitelijk de liefde voor Jezus in u ophield te werken.

Doch werkt die liefde, is het ook bij u, niet: met hoe weinig kan ik af, maar: *hoeveel* mag ik voor Jezus ten offer brengen, dan is in zijn oog alles goud en alles mirre.

En hij, die op aarde dat offer van u vroeg, of liever nog u de eere en de vreugd gunde, om het voor hem te brengen, heeft dan geen ander voornemen, dan om het u in het rijk zijner heerlijkheid tienvoudig te vergelden.

Want in dat rijk der glorie dat komt, zal het uit zijn met allen nood, en zal van u niets meer gevraagd worden, maar zal uw Heiland al zijn uitverkorenen als met goud en mirre overstroomen.

Amsterdam, 21 December 1894.

Kerkelijke Deputaten.

III.

Uit de volledige mededeeling van hetgeen door Voetius over Kerkelijke Deputaten geschreven is, kunnen twee dingen zeer duidelijk blijken.

In de eerste plaats doet het zien, wat toen de beschouwing en de practijk was van de kerken zelvê, met betrekking tot dit onderwerp; daar de aangehaalde plaatsen uit de »Politica Ecclesiastica" betrekkelijk weinig redeneeringen van den Schrijver zelven bevatten, maar voor verre het grootste gedeelte eene beschrijving zijn van den kerkelijken toestand in de eerste helft van de zeventiende eeuw. Er wordt in getuigd, en dat door een man die in dit opzicht beter dan iemand op de hoogte was, dat de Gereformeerde kerken hier te lande destijds het beginsel vasthielden en ook in toepassing brachten, dat de kerken zelve in hare onderscheidene vergaderingen alle kerkelijke zaken moesten regelen, leiden en beslissen; en dat dienovereenkomstig Deputaten slechts benoemd werden voor werkzaamheden, die de vergadering als zoodanig niet doen kon; en dan enkel om hetgeen door haarzelve besloten was uit te voeren, met verantwoording aan de committeerende kerken; en voorts wél met de macht, om te adviseeren, te vermanen, te waarschuwen, enz., maar niet met de macht, om zelfstandig te handelen.

En ten tweede is in al het aangehaalde onmiskenbaar, dat Voetius er op uit is, om datzelfde beginsel en diezelfde practijk onverzwakt te handhaven. Wetende, hoeveel daarvan afhing, en hoe licht het toch gebeuren kon dat men in dit opzicht van de zuivere lijnen eenigszins afweek, heeft hij blijkbaar dienstig geacht, met de meeste kracht tegen zulke afwijking te waarschuwen; soms misschien wel met wat al te groote en onnoodige scherpte, maar toch zeker niet met onnoodigen nadruk en ernst.

De geschiedenis onzer kerken heeft hem te dien aanzien maar al te zeer in het gelijk gesteld. Toen de stem van dien wachter niet meer kon gehoord worden, en zijn handboek weinig meer gelezen werd, en het kerkrecht zelf veelszins werd verwaarloosd, is het aantal en de werkkring en de macht van Kerkelijke Deputaten allengs toegenomen. Het beginsel, waar dit tegen indruischte, werd wel niet bestreden of terzijde gesteld; maar het werd toch in de practijk vaak verloochend. En al had dit kwaad in de achttiende eeuw nog betrekkelijk kleine afmetingen, er werd toch door voorbereid en ook mogelijk gemaakt, dat de kerkinrichting zelve in den aanvang van de negentiende eeuw geheel werd omgekeerd. De Classicale en Provinciale en Algemeene »besturen", die door het Koninklijk Reglement van 1816 aan de kerken werden opgelegd, en die voorgesteld werden als eene voortzetting en betere regeling van hetgeen men reeds sedert de zestiende eeuw onder den naam van »Deputaten" gehad had, zouden wel terstond in hunnen waren aard erkend en dan algemeen verworpen zijn, ja men zou zelfs niet beproefd hebben, ze aan de kerken op te leggen, indien deze niet vergeten hadden wat haar in de zeventiende eeuw nog zoo ernstig herinnerd werd, en indien zij niet in allerlei opzicht zich gewend hadden, Deputaten te hebben aan wie meer, dan wel mocht, werd opgedragen of overgelaten.

Voor de kerken, die nu ondervonden hebben welke schade daaruit voortvloeit en die dus om haars levens wille tot de oude Gereformeerde beginselen zijn teruggekeerd, is het waarschuwend woord van den ouden Voetius dan ook zeker geenszins verouderd. Ja wat meer is, het is thans ook noodig, meer zelfs dan wel in de zeventiende eeuw.

Destijds moest gezegd worden, zeker niet van alle Deputaten, maar dan toch van een aantal hunner, dat zij juist niet uitmunten door bekwaamheid en door ijver. Het getuigenis, dat te dien aanzien gegeven wordt in het laatst aangehaalde stuk uit de »Politica Ecclesiastica", nog wel afkomstig van iemand die zelf met velerlei deputatiën was belast geweest, is waarlijk niet vleiend. Bij zulke Deputaten nu is er altijd minder gevaar, dat de kerken er toe komen zullen hunne macht uit te breiden, en dat zij zelven een veel meerderen en vaak lastigen arbeid zich gereedelijk zullen laten opleggen.

Maar in onzen tijd is de toestand gelukkig anders. Men kan veilig zeggen, zonder vrees voor iemands tegenspraak, dat het in onze Gereformeerde kerken thans vaste regel is, om voor allen arbeid, die aan Deputaten wordt opgedragen, juist diegenen te kiezen, die geacht worden er in alle opzichten het best voor berekend te zijn. Dit nu is zonder twijfel uitnemend; maar het geeft ook lichtelijk aanleiding, dat men dan aan zulke Deputaten liefst veel opdraagt en toevertrouwt; en deze zijn dan wel gehouden, aan die opdracht gevolg te geven. Eer of voordeel of gemak is er aan een Deputaatschap der Gereformeerde kerken thans niet meer verbonden; eerder het tegendeel van dat alles. En wanneer er dan zijn, die zooveel bezwaren gewillig op zich nemen, die hunnen ijver verdubbelen opdat zij niet alleen hunnen last uitvoeren maar ook hun andere werk zoo min mogelijk laten schade lijden, en die den hun toevertrouwden arbeid goed verrichten, soms zelfs beter dan de kerken zelve het doen zouden, dan ligt het gevaar voor de hand, dat die kerken, meenende hierdoor de zaken zoo goed mogelijk te behartigen, op bekwame en ijverige Deputaten hoe langer hoe meer laten aankomen, en ten slotte een aantal aangelegenheden, niet meer in hare vergaderingen, maar door middel van hare Deputaten gaan behandelen en afdoen. Waaruit volgt, niet dat men dan maar liever Deputaten moet kiezen, die weinig beteekenen en die weinig doen; maar dat de kerken des te meer moeten toezien om haar eigen werk niet aan anderen over te dragen; en dat zulke waakzaamheid, wel verre van aan Deputaten ook maar eenigszins onaangenaam te zijn, door hen slechts kan worden toegejuicht.

Door het reeds gezegde kan nu des te beter begrepen worden, wat er in de Kerkenordening over Deputaten voorkomt. Uit den aard der zaak zijn het die bepalingen, die voor onze kerken den regel aangeven, waarnaar ook bij deze aangelegenheid moet gehandeld worden. Ook al mag die regeling zelve altijd weêr beoordeeld worden naar de in Gods Woord uitgesproken beginselen, men moet in het kerkelijk leven toch uitgaan van de onderstelling, dat zij daarmede in overeenstemming is. En het komt er voor de practijk dan op aan, die bepalingen niet slechts oppervlakkig te kennen, maar ook zoo goed mogelijk te begrijpen.

Veel in aantal zijn zij zeker niet. In het algemeen geeft de Kerkenordening, daar zij slechts eene verzameling is van besluiten eener Generale Synode, alleenlijk bepalingen over algemeene zaken, die in de kerken tot moeielijkheden hadden aanleiding gegeven, en die in de mindere vergaderingen niet hadden kunnen afgedaan worden; terwijl alle andere regeling, als niet tot de bevoegdheid eener Generale Synode behoorende, aan de mindere vergaderingen werd overgelaten. Dit geldt ook in zake de bepalingen over Deputaten. En vandaar, dat er in de Kerkenordening slechts driemaal van gesproken wordt: in Artt. 4, 44 en 49.

Eigenlijk zou ook Art. 48 hierbij te noemen zijn, waar gezegd wordt: »Het zal iedere Synode vrijstaan, correspondentie te verzoeken en te houden met hare naburige Synode of Synoden, in zulken vorm, als zij meest profijtelijk achten zullen voor de gemeene stichting." Immers, die Correspondenten, die in vroeger tijd uit de meeste provincien naar de Provinciale of Particuliere Synoden van andere provinciën gezonden werden, waren ook Kerkelijke Deputaten. Maar in onzen tijd moet die geheele manier van correspondentie geacht worden feitelijk vervallen te zijn, daar de eenige beweegreden, die er indertijd toe geleid heeft, thans geheel is verdwenen. Tusschen de kerken van de onderscheidene provinciën moet natuurlijk zooveel mogelijk verband zijn, zoodat zij met elkander samenwerken en elkander steunen. Hiervoor nu is het meest natuurlijke, het gewone, het regelmatige, het in de Kerkenordening zelve voorgeschreven middel, dat zij van tijd tot tijd in Generale Synode bijeenkomen. Maar in den tijd der Republiek was, ten gevolge der toenmalige betrekking tusschen Kerk en Staat, zoodanig samenkomen zeer bezwaarlijk en wel bijna onmogelijk, als het door de Hooge Overheid niet werd toegestaan. En reeds in de zestiende eeuw werd het door die Overheid, die beducht was dat de kerken door zulke samenwerking al te machtig zouden worden, jaar op jaar ganschelijk verhinderd. Om dan toch eenig verband daarvoor in de plaats te hebben, werd toen door de meeste Provinciale en Particuliere Synoden achtereenvolgens besloten, elkanders vergaderingen zooveel mogelijk door Deputaten te doen bijwonen. En zoo was dit reeds vele jaren in gebruik, toen de kerken eindelijk, in 1618, weêr in Generale Synode konden samenkomen. Deze Synode had er zich toen mede bezig te houden, daar (blijkens de Acta van hare 158e Sessie) over dit punt een gravamen was ingekomen. En nu ondervonden hebbende dat het houden eener Generale Synode gedurende 32 jaren belet was, en terecht voorziende dat het in de toekomst ook wel weêr zou kunnen belet worden, heeft de Dordtsche Synode op het ingekomen gravamen zóó geantwoord, dat zij aan het reeds lang in gebruik zijnde hulpmiddel hare goedkeuring gaf, en haar daartoe strekkend besluit als Art. 48 in de bestaande Kerkenordening inlaschte. Dit is dus een artikel, dat in 1619 bij wijze van noodhulp gemaakt is, en dat met het ganschelijk wegvallen van dien nood uit den aard der zaak geene beteekenis meer hebben kan. Wie het thans nog zou willen toepassen, tenzij dan in enkele gevallen van zeer buitengewonen aard, zou wel, zonder eenige noodzaak en ook zonder nuttigheid, zoowel kerken als kerkedienaren met veel moeite en lasten en kosten en schade bezwaren. De in dit artikel bedoelde correspondentie wordt thans heel wat beter onderhouden, doordat de in Art. 50 genoemde Generale Synode thans geregeld kan samenkomen.

F. L. Rutgers.

De positie van het vrije Hooger Onderwijs in Nederland.

»Vrijheid, de levensvoorwaarde voor het Hooger Onderwijs." Inleiding tot het debat over de stellingen, voorgedragen in de meeting der Vereeniging voor Hooger Onderwijs, te Utrecht gehouden den 27en Juni 1894 door Dr. J. Woltjer. Amsterdam, J. A. Wormser 1894.

Het debat van Donderdag 13 December in de Tweede Kamer te 's-Hage verbindt uit meer dan één oorzaak de gedachte aan deze *Inleiding* tot het debat van 27 Juni te Utrecht. Tusschen het een en het ander liggen bijkans zes maanden, doch wat Donderdag der vorige week is gesproken heeft als bij vernieuwing aan de woorden van Dr. Woltjer zulk een actualiteit gegeven, dat ik met een bespreking van zijn referaat, door de Redactie van ons blad daartoe aangezocht, zeker niet te laat kom. En waar de positie van het vrije Hooger Onderwijs ook de kerken raakt, zal men een onderwerp als dit in een kerkelijk blad als de *Heraut* wel niet ongepast achten.

Hoe die positie thans is, hoe het vrije Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag aan Universiteit en Gymnasium er thans in Nederland aan toe is, laat Dr. Woltjer het u zeggen.

Voor hun eigen geld hebben de Gereformeerden een Universiteit opgericht en Gymnasia ook. Aan de Regeering was hiervan kennis gegeven en zeker, zegt Dr Woltjer, dat heeft ons niet in de gevangenis gebracht en niemand onzer is er zelfs met boete om bedreigd.

Maar nu verder.

Wel, dan is de positie deze.

De Overheid erkent uw vrije onderwijs niet, steunt het niet, gunt het geen aanspraak op eenig recht.

Dat alles is uitsluitend voor de Overheids-Universiteiten.

Voor haar alleen de publieke erkenning, de financieele steun, het recht om graden te verleenen, die in de burgermaatschappij gelden.

En dat gaat voor het Gymnasium zelfs zoo ver, dat, naar Dr. Woltjer te Utrecht mededeelde, een Hervormd predikant voor zijn jongen op het Vrije Gymnasium te Amsterdam het schoolgeld, dat Hervormde predikanten voor hun zonen die Latijn leeren, van de Regeering ontvangen, niet eens kon krijgen op een bewijs van den Rector van dat Gymnasium, maar eerst nadat de Rector van het openbaar Gymnasium er aan tepas was gekomen.

En toch weet de Regeering heel goed van het bestaan van zoo'n vrij Gymnasium af, want, en dit behoort ook nog tot de *vrijheid*, tweemaal in het jaar moet een vrije school een beredeneerd verslag indienen van haar toestand. En daar staat nu weer wel boete op; *f* 25 bij een eerste verzuim.

Voeg daar nu nog aan toe, dat jongens zoo van openbare als bijzondere Gymnasia zoo in het buitenland — de wet noemt b.v. Noorwegen met name — als in onze Koloniën en overzeesche bezittingen, op een bewijs van een goed afgelegd eindexamen, *ongeveer overeenstemmend* met dat onzer openbare Gymnasia, tot de Overheids-Universiteiten worden toegelaten, terwijl de leerlingen van een vrij Gymnasium in Nederland in een dergelijk geval uitgesloten worden.

Ziedaar, door een bezadigd man als de hoogleeraar Woltjer, die niet met schrille kleuren schildert, u de positie van het vrije Hooger Onderwijs in Nederland geteekend.

Deze toestand is aan velen bekend.

In Juni had Woltjer er nog eens de aandacht op gevestigd in de meeting te Utrecht en eenige weken later dit woord in druk doen uitgaan. En toen kwam December. In ons Parlement was de Begrooting van Binnenlandsche Zaken aan de orde en nu, Donderdag voor een week, de Afdeeling: Hooger Onderwijs.

Welnu, de positie van het vrije Hooger Onderwijs in Nederland *is* in debat gebracht.

Voorop ging de heer *Everts*, de in deze materie zoo bekwame Roomsche afgevaardigde. Ongetwijfeld maakte hij zich, zooals hij zeide, tot tolk van de gevoelens van duizenden en millioenen in den lande, toen hij klaagde over het materialistisch karakter van ons openbaar onderwijs; op minstens twee vrije Hoogescholen met ruime subsidie van den Staat aandrong, en eindelijk ook op de belangen der bijzondere Gymnasia bij de samenstelling van de examen-commissiën wees.

En daarna is van antirevolutionaire zijde de heer *Heemskerk* opgetreden met een woord waarvoor hij, niet minder dan de heer *Everts*, den dank verdient van alle voorstanders van het vrije Hooger Onderwijs. Het woord van Dr. Woltjer, wiens naam door den spreker ook in het debat genoemd werd, werkte hier blijkbaar na. Ja, de heer Heemskerk ging zelfs verder en wenschte, wat wij straks zullen zien, dat Dr. Woltjer nog niet eens eischt, den *effectus civilis* voor de gegradueerden der vrije Universiteiten. Overigens drong hij, evenals Dr. Woltjer, op subsidieering van het vrije onderwijs van Staatswege aan; wees op de ongelijke positie van het openbare en vrije onderwijs ook wat betreft de Gymnasia en vroeg: »als er drie Rijks-universiteiten moeten zijn, moeten dit dan enkel *liberale* Universiteiten wezen?" Met uitzondering nog van den heer *de Savornin Lohman*, die later, toen de Minister over het jus promovendi handelde, van een afzonderlijk Staats-examen voor de aan bijzondere Hoogescholen opgeleiden sprak; en de repliek der heeren Everts en Heemskerk op het hun gegeven antwoord van den heer Van Houten, is verder door de overige zoo Roomsche als antirevolutionaire leden op dien 13en December over de positie van het vrije onderwijs in Nederland een stilzwijgen bewaard, dat, tegenover het spreken hunner politieke vrienden *in*, voor vele hunner politieke vrienden *buiten* de Kamer waarschijnlijk nu juist niet in de verhouding van goud tot zilver staat. Het heeft er iets van of de vrienden toen Heemskerk over den val van Jericho's muren sprak, bij het geklank dezer bazuinen plotseling dachten, dat nu ook voor hen gold Jozua's gebod: »Gij zult uwe stem niet laten hooren, en geen woord zal er uit *uwen* mond uitgaan."

Evenwel, er is ditmaal dan toch gesproken en uitnemend ook, zij het al dat men geen weerklank *hoorde*.

Er was op 13 December een krachtige uiting van beginselen op het stuk van ons Hooger Onderwijs bij de Christenen in ons Parlement en ook bij den Minister Van Houten. Na eerst den heer Everts het recht te hebben betwist om van »volksliefde" ten onzent »voor de wetenschap op Christelijken grondslag" te spreken, waarop deze afgevaardigde afdoend repliek gaf met zijn verklaring, dat zijn gevoelen dat was van $^9/_{10}$ der Katholieken, die $^1/_2$ der bevolking uitmaken, en van de groote meerderheid onder de Protestanten; liet de heer Van Houten onder meer deze krachtige uiting van beginselen hooren: »De wetenschap moet op een bepaalde richting steunen; anders zou dit tot de grootste oneenigheid leiden. Men zou zoodoende Calvinistische en andere Uuiversiteiten moeten hebben. De Minister kent niet Christelijke of onchristelijke wetenschap, maar *de* wetenschap. Aan *de* wetenschap wordt geen voorrecht toegekend; zij zoekt slechts naar waarheid. Als zij in liberale richting propageert, dan is dit haars ondanks."

Ik zou zoo zeggen, ook hier werkte het woord van Dr. Woltjer na, maar nu in negatieve richting.

Ik vermoed, dat mijn ambtgenoot den Minister wel een exemplaar van zijn boekje zal hebben gezonden, en dat ZExc. het heeft gelezen, wordt meer dan waarschijnlijk, indien men Dr. Woltjer's eerste van zijn drie stellingen naast het antwoord van den Minister legt. Zij toch luidt:

»In 't belang van de wetenschap en het

onderwijs; als eisch van recht en billijkheid; ter bevordering van vrede en eendracht tusschen de burgers, is het noodzakelijk, dat de rechten aan het Staats-Hooger Onderwijs toegekend, aan het Vrije Hooger Onderwijs niet worden onthouden."

Men ziet, naast elkaar gezet, is het een zoo ongeveer het vlak omgekeerde van het ander.

Het woord van den Minister een negatie gericht tegen het gestelde van Dr. Woltjer.

Een negatie allereerst tegen de woorden van den heer Heemskerk, die door Dr. Woltjers stelling geïnspireerd was, dat spreekt vanzelf, maar vervolgens tegen die stelling zelf en wel zooals zij daar ligt.

Waarschijnlijk bracht dat uitspreken van den naam van Prof. Woltjer door den heer Heemskerk, in het bewustzijn van den Minister, dien Donderdagmiddag de gedachte verbinding aan deze stelling teweeg; ja, dat min vriendelijke: »Men zou zoodoende Calvinistische en andere Universiteiten moeten hebben" verhoogt den graad dezer waarschijnlijkheid ten zeerste.

En leest men nu de toelichting door Dr. Woltjer op zijn stelling gegeven, zijn »Inleiding" tot het debat van 27 Juni, nog eens na, dan wordt dit alles bijna zekerheid.

Dr. Woltjer toont daar *eerst* aan, wat hij noemt, het subjectief karakter der wetenschap voor welke niet de feiten maar de beginselen hoofdzaak zijn, en welke beginselen weer op het innigst saamhangen met het wezen van hem, die de wetenschap beoefent. Niet *de* wetenschap dus, maar wel degelijk tweeërlei wetenschap: de Christelijke en de onchristelijke. En evenzoo is ook het onderwijs, dat den weg wijzen, richting geven moet en dus juist op de beginselen aankomt, tweeërlei.

Is nu 's Ministers zeggen: »De wetenschap moet op een bepaalde richting steunen. Ik ken geen Christelijke of onchristelijke wetenschap, maar *de* wetenschap," geen negatie, die zich richt tegen wat Dr. Woltjer stelt en betoogt?

Verder, Dr. Woltjer toont in de *tweede* plaats aan hoe de feitelijke positie van het vrije Hooger Onderwijs in Nederland, dat heusch geen liefhebberij is, maar aan Christenouders, die een onderwijs voor hun kinderen verlangen naar *hun* beginselen, door den nood is opgelegd, in haar ongelijke rechtsbedeeling met het openbaar Hooger Onderwijs, een onrechtvaardige en onbillijke is.

Is nu 's Ministers zeggen: »Aan *de* wetenschap wordt geen voorrecht toegekend; zij zoekt slechts naar waarheid. Als zij in liberale richting propageert, dan is dit haars ondanks", geen negatie, die zich richt tegen wat Dr. Woltjer stelt en betoogt?

En eindelijk, als Dr. Woltjer in de *derde* plaats aantoont, dat gelijk recht voor het vrije en het openbare onderwijs aan vrede en eendracht tusschen de burgers bevorderlijk is en de Minister daar juist van »de grootste oneenigheid" spreekt, wie zal hier dan nog aan geen opzettelijke negatie denken?

Vraagt men nu of Dr. Woltjers betoog van 27 Juni dan zoo weinig steekhoudend is geweest, dat de heer Van Houten na lezing nog altijd vlak het tegendeel kan volhouden, dan verwijzen wij dien vrager eenvoudig naar het bockje zelf. Doch het ging met dit betoog als met alle andere. Indien gij het over de diepste beginselen saam niet eens zijt, zal ook de meest steekhoudende betoogtrant u niet van de waarheid kunnen overtuigen. Juist de houding van den heer Van Houten tegenover de stelling van den heer Woltjer is een bewijs voor Dr. Woltjers en tegen des heeren Van Houtens bewering omtrent *de* wetenschap.

Overigens kan ik mijn hooggeachten ambtgenoot gelukwenschen met het succes dat zijn woord van 27 Juni ook op 13 December, toen het vriend en vijand bezielde, gehad heeft. Een woord, ook een geschreven woord, dat na een halfjaar nog *blijft*, ziet dat is in onzen tijd, waarin alles zoo snel vliegt, een benijdbaar iets.

Doch Woltjers woord moet nog langer *blijven*, ook in het bewustzijn van allen die het vrije Hooger Onderwijs een goed hart toedragen, en ook daarom schrijf ik deze regelen.

Men moet het lezen en herlezen.

Het doet ook daarom zoo weldadig aan, wijl het zoo volkomen gespeend is aan wat men noemt valsch idealisme.

Wat Dr. Woltjer voorstelt om tot een zuivere positie van het vrije Hooger Onderwijs tenonzent te geraken is *uitvoerbaar*.

Hij overvraagt niet.

Dit blijkt uit zijn tweede stelling, waarin hij aandringt op een bepaling in de wet op het H. O. van dezen inhoud:

1°. Aan Bijzondere Gymnasia en Universiteiten, die voldoen aan den eisch door de wet nader te bepalen, wordt door de Regeering subsidie gegeven op gelijken voet als aan het O. H. O.

2°. Wat de examens betreft worden aan deze Gymnasia en Universiteiten dezelfde rechten toegekend als aan de openbare.

Men ziet hier wordt gerekend met de practijk. »Er is nu eenmaal een openbaar onderwijs en niemand zou willen dat dit kortweg werd opgeruimd", zegt Dr. Woltjer.

Evenwel er zij tusschen het openbare en bijzondere gelijkheid van rechtsbedeeling.

De wijze waarop, zoekt Dr. Woltjer en in *subsidie* van Staatswege en daarbij toezicht dat het aantal vakken en het peil der kennis niet worde verminderd en verlaagd en in het toekennen van *dezelfde rechten* aan de geexamineerden, ook der vrije inrichtingen.

Wat het *jus promovendi* betreft, waarvan de heer Van Houten den 13en December in de Kamer verklaarde: »De Staat mag het niet uit handen geven, omdat daaraan Staatsbevoegdheden zijn verbonden", welnu Dr. Woltjer wenscht die Staatsbevoegdheden, dien »effectus civilis" er juist van gescheiden te hebben. In de nieuwe regeling, die hij voorstelt, zou de doctorstitel slechts een *wetenschappelijk* karakter dragen zonder bevoegdheid te geven voor de praktijk, evenals thans het doctoraat van de medische faculteit. Dr. Woltjer toch wenscht, dat tot het verkrijgen van Staatsbevoegdheden, *onder* het doctoraat, het *meesterschap* door een Staatscommissie zal worden verleend.

Voorloopig zal echter deze regeling wel niet tot stand komen.

Van deze Kamer, van dezen Minister is geen verandering in de onbillijke en onrechtvaardige positie van ons vrij Hooger Onderwijs te wachten. Hooghartig wijst de heer Van Houten alle aanzoek hier af. Hij weet, en de meerderheid der Kamer weet het met hem, wat kracht in de onderdrukking van het vrije, in de bevordering van het tegenwoordig openbaar Hooger Onderwijs schuilt. In bondgenootschap met ons tegenwoordig openbaar Middelbaar Onderwijs — waarover Dr. Woltjer in zijn derde stelling en toelichting ook wetenswaardige dingen zegt — is het een kracht tot ontkerstening van de natie. Reeds in 1888 sprak Dr. Jur. S. van Houten in »das Causalitätz-Gesetz" van »een opvoeding die er zich niet op moet richten een bepaald dogma, als het eenig ware te leeren gelooven."

Toch zal Jericho vallen.

Toch zal het vrije Hooger Onderwijs tot een betere positie komen, maar zeker niet voor, zooals de heer Everts sprak, een Vertegenwoordiging opgetreden is als vrucht van een ruimer kiesrecht.

GREESINK.

Geref. Gymnasium te Zetten.

Men verzoekt ons de opname van het volgende:

In den laatsten tijd is de aandacht van het Christelijk publiek in Nederland zeer gevestigd op het Geref. Gymnasium te Amsterdam. Volgens ons verdient het Gymnasium zeer de aanbeveling, die het van onderscheidene zijden kreeg.

Nu sprak onlangs Dr. Wagenaar als zijn vermoeden uit, dat het Amsterdamsch Gymnasium *ten koste* van dat van Zetten bloeit. Of dit aldus *is*, kunnen wij niet beoordeelen, wel weten wij dat dit niet aldus *behoeft* te zijn.

Wanneer *alle* ouders, die hunne kinderen thans een Staats- of gemeentelijk gymnasium laten bezoeken en niet in of rondom Amsterdam wonen, *ons* hunne zonen zonden, we zouden het Gymnasiaal gebouw te Zetten moeten verbouwen, omdat het dan, hoe ruim ook, te *klein* zijn zou. Edoch niet alle ouders *kunnen* er toe besluiten, om hunne kinderen ons te geven vanwege de kosten. Daarom kunnen we alleen verwachten, dat die ouders ons hunne zonen toevertrouwen, die redelijk gegoed zijn.

Niet dat de kosten van de opleiding te Zetten zoo hoog zijn; kost- en leergeld bedraagt te zamen slechts ƒ 500, dat is de helft van hetgeen er op een deftige kostschool berekend wordt. Wanneer men nu in aanmerking neemt dat elk leerling ons alleen aan onderwijs ± ƒ 300 kost, zal men moeten toestemmen, dat voor kost en inwoning al zeer weinig in rekening gebracht wordt. Het Zettensch Gymnasium kan dan ook niet bestaan, tenzij het door de contributien van vele leden en begunstigers gesteund worde.

Maar is het onderwijs er wel voldoende, zal men vragen?

Laat ons alleen wijzen op de resultaten van dit jaar.

Drie onzer leerlingen deden het staatsexamen in den Haag, tot toelating voor de studien aan de staatsuniversiteiten, en slaagden *alle drie*.

Drie jongelieden verlieten het Gymnasium, die in de 5de klasse waren geweest. Zij deden alle drie aan een Staatsgymnasium admissie-examen voor de zesde of hoogste klasse, één aan dat van Arnhem, één aan dat van Tiel en één aan dat van Nijmegen, en zij werden *alle drie* tot de hoogste klasse toegelaten. Dit bewijst toch dat ons Gymnasium niet op een lager peil staat dan andere Gymnasia.

Twee leerlingen verlieten ons die de 4de klasse hadden afgeloopen en deden examen voor de 4de klasse van de Theologische School te Kampen en werden *beide* toegelaten. Dus ook zij, die hunne zonen later in Kampen willen laten studeeren, behoeven er niet tegen op te zien om hunne zonen voor de letterkundige opleiding naar ons Gymnasium te zenden. De studie tot voorbereiding van het herder- en leeraarsambt duurt dan negen jaren.

Zetten is gelegen in een gezonde streek; voor voeding enz. wordt goede zorg gedragen; wij noodigen belangstellenden ten zeerste uit, zich daarvan te komen overtuigen door een persoonlijk bezoek. Wij durven hopen, dat zij, die te Zetten een onderzoek in loco instellen, de zorgen van het Curatorium voor ons Gymnasium, bestaande uit de heeren Prof. Dr. A. H. de Hartog, president, Prof. Mr. D. P. D. Fabius, secretaris, Jhr. Mr. H. M. J. van Asch van Wijck, penningmeester, Prof. Dr. H. Bavinck, Dr. S. R. Hermanides, Dr. A. J. W. Monnik en Mr. S. P. A. Graaf van Limburg Stirum, zullen prijzen.

Het pleit dunkt ons voor het verblijf alhier dat de meeste jongelieden, die hier hunne Gymnasiale opleiding genoten, later gaarne eens terugkomen om dan aan leeraars en regent te kennen te geven, dat zij hunne aangenaamste jaren op het Gymnasium te Zetten hebben doorgebracht.

Ieder belijder van den Christus zal het ons toestemmen, dat niet alleen op het terrein van het lager onderwijs Christus als Koning moet heerschen, maar ook op dat van het hooger onderwijs, en dus ook, ja vooral, op dat van het *voorbereidend* universitair onderwijs. Dit heeft Prof. Woltjer goed ingezien en daarom stichtte hij het Geref. Gymnasium te Amsterdam. Dit had Ds. Van Lingen lang te voren ingezien en daarom richtte hij het Gymnasium te Zetten op. Beide inrichtingen staan daar als een protest tegen het ongeloof, dat de wortel is waarop de Staatsgymnasia groeien.

Ach, als het werd ingezien hoe gevaarlijk en in tegenspraak met Gods Woord het is, wanneer men zijne kinderen, die toch in 's Heeren driewerf heiligen naam gedoopt zijn, van een onderwijs laat gebruik maken, dat in tegenspraak is met de Geref. belijdenis, een onderwijs dat zulk een onberekenbaren invloed kan uitoefenen op het volgend leven, dan zou men er niet aan durven denken om zijne zonen ter opleiding gedurende minstens *zes* jaren toe te vertrouwen aan een inrichting waar geen rekening gehouden wordt met Gods Woord. Men bedenke toch dat onze jongelieden van 12—20 jaren het meest vatbaar zijn voor indrukken.

Zetten heeft zooveel voor. In het dorp heeft men geen café's, noch andere gelegenheid tot uitspatting.

Het is een eenvoudig landelijk dorp met eene schoone omgeving. Wat het gebouw en de verpleging aangaat, men kome en zie. Er is leiding en toezicht bij de studie, ook in huis. De regent zoekt de jongelieden aan zijne zorgen toevertrouwd, te leiden naar Gods Woord.

Men late het Zettensch Gymnasium niet kwijnen door gebrek aan leerlingen. Het is gebleken, dat ons Gymnasium voor de Staatsgymnasia niet behoeft onder te doen.

Zij, die ons geen zoon kunnen zenden, kunnen ons zeer steunen door middel van bijdragen. Men is lid van van de vereeniging waarvan het Zettensch Gymnasium uitgaat, wanneer men de Geref. beginselen belijdt en 's jaars ƒ 5 bijdraagt. Wil men minder geven, dan kan men dit als begunstiger doen. De Heere neige veler hart om ons te steunen.

W. F. A. WINCKEL,
Regent van het Geref. Gymnasium te Zetten.

P.S. Ten allen tijde kunnen leerlingen op ons Gymnasium worden aangenomen, indien zij door het afleggen van een examen blijken geven, dat zij in kennis gelijk staan met hen, die de klasse vormen, waarin zij begeeren geplaatst te worden. W.

Officieele Berichten.

Met verkorting uit het Kerkblad van 21 December.

Vergadering der Classis Haarlem, gehouden 11 Dec. 1894.

Na opening der vergadering treden naar toerbeurt als moderamen op: Ds. Breukelaar als praeses, Ds. van de Wal als assessor en Ds. van der Munnik als scriba.

De praeses richt allereerst een woord aan Ds. Notten, die als Dienaar des Woords bij de kerk van Haarlem B voor de eerste maal ter Classicale vergadering heeft zitting genomen. Ds. Notten betuigt den praeses zijn dank.

Bij het onderzoek naar art. 41 D. K. verneemt de vergadering met blijdschap, dat de kerken van Beverwijk A en B in beginsel besloten waren tot ineensmelting. Op haar verzoek worden drie deputaten aangewezen, om haar in deze zaak verder te dienen.

De kerk van Sloterweg vraagt nog het advies der Classis in zake een gezin, dat zich metterwoon gevestigd heeft binnen hare grenzen, doch zijne attestatien aanbood bij de kerk van Halfweg. Gehoord de toelichting, adviseert de Classis eenstemmig tot handhaving van de gestelde orde.

Inmiddels waren ter vergadering verschenen D. D. Kapteyn en Neijens, gedeputeerd van de Classis Amsterdam, ten einde te spreken over de mogelijkheid der overdracht van het kerkgebouw te Westzaan, alsnog ten name staande van voornoemde Classis, krachtens vroegere grensregeling. De vergadering benoemt ook harerzijds een tweetal deputaten, die de zaak nader zullen onderzoeken, om eene volgende vergadering te dienen van advies.

Visitatoren vragen nog het advies der Classis in zake de bepaling, bij enkele kerken geldende, waarbij de leden der kerk beneden den leeftijd van 23 jaar van het stemrecht uitgesloten zijn. Deze vraag verwekt een levendige discussie, daarin eindigend, dat de Classis vooralsnog geen oordeel uitspreekt, doch een drietal broeders aanwijst, om haar op een volgende vergadering op dit punt te dienen van advies.

Nadat nog de vacature-diensten zijn geregeld en enkele kleinere, huishoudelijke dingen zijn afgedaan, wordt de vergadering door den praeses met dankzegging gesloten.

Vergadering der Classis Almkerk, op 12 Dec. 1894.

In het moderamen nemen zitting Ds. F. Bosman als praeses, Ds. J. van Haeringen als assessor en Ds. H. Teerink als scriba.

Aan de orde is het peremptoirexamen van den Heer C. J. Kapteyn, Candidaat te Amstelveen, beroepen predikant te Andel.

Als Provinciale deputaten zijn hierbij tegenwoordig: Ds. J. H. Feringa, Ds. J. K. van Haeringen en Ds. A. Schouten Wz.

Na ingesteld onderzoek in de verschillende vakken en gunstig praeadvies van H. H. deputaten wordt br. Kapteyn met algemeene stemmen bij de Classis toegelaten tot de Bediening des Woords en der Sacramenten.

Daarna wordt nog een bezwaarschrift van 31 mannelijke lidmaten van een der kerken tegen de handelingen van den kerkeraad breedvoerig besproken.

Twee naburige kerken zullen trachten de moeilijkheden uit den weg te ruimen.

Na nog enkele andere besprekingen wordt de vergadering door den scriba gesloten met dankgebed.

Vergadering der Classis Alkmaar, gehouden te Helder den 13en December '94.

Na het zingen van Ps. 89:1 opent Ds. Stutvoet, naar toerbeurt praeses, de vergadering met gebed.

Ds. Bakker wordt tot assessor en Ds. Wechgelaer en br. Olthoff worden tot scribae benoemd.

Eene tuchtzaak wordt behandeld, maar op eene vraag over het deelnemen aan loterijen wordt niet ingegaan, omdat geen concreet geval genoemd wordt.

Over het verzoek van een broeder, die te Wieringerwerf woont, om toediening van den doop aan zijn kind ten zijnen huize, ontspint zich eene levendige discussie, doch de meerderheid ontraadt ten sterkste dat verzoek in te willigen, maar wenscht dien broeder te raden, dien doop te Anna Paulowna B te zoeken.

Een voorstel om eene geldleening aan te gaan ten behoeve van een tweetal Hulpbehoevende kerken, wordt in handen van deputaten gesteld, met verzoek om nauwkeurig onderzoek en advies.

Het onderzoek naar Art. 41 Dordsche Kerkenorde loopt bevredigend af, en nadat Helder weer als roepende kerk is aangewezen, eindigt Ds. Wechgelaer met dankzegging.

Buitenland.

Engeland. Annexatieplannen van Leo XIII.

Dat de tegenwoordige paus tracht, zijne macht zooveel mogelijk over de geheele gedoopte Christenheid uit te breiden, blijkt telkens opnieuw. Nu weder in Engeland. Het hoofd der Roomsche kerk wil de vruchten gaan plukken die de Ritualistische boom oplevert. Dat er vele leden en predikanten der Episcopale kerk in Engeland gevonden worden, die eene vereeniging met de Roomsche kerk zeer begeeren, die zelfs alles al in gereedheid hebben gebracht, om tot Rome te kunnen overloopen, tot het plaatsen van beelden in de kerken, het stichten van kloosters, het houden van de mis, enz., enz., toe, is van algemeene bekendheid.

Maar er staat één zaak in den weg; de Roomschen kunnen de geldigheid van de priesterwijding en die van hoogere geestelijken in de Episcopale kerk niet erkennen. Zelfs de oud-Roomschen in Nederland twijfelen er aan, of wel Episcopale bisschoppen in Engeland als wettige bisschoppen moeten worden erkend.

Nu heeft de paus eene commissie van godgeleerden de opdracht gegeven om van uit Roomsch-Katholiek standpunt te onderzoeken, wat er omtrent de geldigheid der wijdingen van de Episcopale kerk te denken is. Voorts heeft de paus aan den aartsbisschop van Westminster, kardinaal Vaughan het verzoek gericht, om naar Rome te komen, ten einde met hem het vraagstuk te bespreken. Men beweert, dat de paus het voorstel tot vereeniging van de Episcopale kerk met de Roomsche aan eene conferentie van kardinalen wil voorleggen, gelijk dit ook indertijd geschied is, toen het vraagstuk van de vereeniging der Oostersche kerken met de Roomsche aan de orde was.

De pauselijke encycliek, die twee maanden geleden aan de aartsbisschoppen en bisschoppen van Noord-Amerika gericht werd, heeft ook een woord over de hoop, dat meerdere kerkelijke gemeenschappen zich zullen stellen onder het hoofd der Roomsche kerk. Het hoofddoel der encycliek is, om te verkrijgen, dat de St. Pieterspenning meer geld zal gaan opleveren. De paus prijst de offervaardigheid, die de Amerikaansche Roomschen tot hiertoe betoond hebben, en noodigt hen uit om daarin te volharden. »Uwe grootmoedigheid zal zoo niet meer welkom zijn als onze behoeften steeds toenemen, dank zij de verbreiding van het Katholieke geloof, in 't bijzonder sedert de openbaarmaking van de Encycliek Praeclara. Wij koesteren zekere plannen, waardoor wij gegronde hoop hebben, dat wij daartoe zullen bijdragen, de vereeniging van alle Christelijke belijdenissen te bevorderen en te bespoedigen." Men bemerkt uit deze woorden, dat de paus werkelijk goede hoop heeft, dat hij vele nieuwe leden onder zijn scepter zal brengen. In den laatsten tijd heeft echter de paus zich zeer te beklagen over vele Amerikaansche Roomschen en geestelijken. Immers hebben, gelijk we reeds vroeger mededeelden, velen den band die hen met den Roomschen stoel verbond, verbroken. Trouwens het is te verstaan, dat de Roomschen in N. Amerika, die geheel in de kosten van hun eeredienst voorzien, meer zucht tot onafhankelijkheid openbaren dan in andere landen.

Rusland. Verlichting van druk voor de Lutherschen in de Oostzee-provincien.

De Czaar, die in de verloopen maand den troon van Rusland besteeg, is zijn regeering begonnen met onderscheiden personen kwijtschelding van straf te verleenen. Daarin deelen ook de Luthersche predikanten in de Oostzee-provincien, die men een of andere handeling ten nadeele van de Grieksch-orthodoxe kerk ten laste legde en die daarvoor of in de uitoefening van hun ambt geschorst, of in de gevangenis geworpen waren. Er was een rechtsgeding opgezet tegen een predikant wegens toelating van 14 gewezen leden der Grieksche kerk tot het H. Avondmaal in de Luthersche kerk, hetgeen tot dusver in de oogen der Russische regeering een misdaad was, die ten strengste, ja zelfs met verbanning naar Siberië moest worden gestraft, doch het vonnis is vrijspraak geweest. De nog hangende aanklachten van denzelfden aard moesten worden ingetrokken. Onderscheidene predikanten, die hun opgelegde straf nog niet hadden ondergaan, werden eveneens in de amnestie begrepen. Ook beweert men, dat de jonge Czaar alle besluiten tot uitzetting van Duitsche werklieden en beambten buiten het gebied van Rusland, eveneens heeft ingetrokken.

Van harte hopen wij dat de wind uit denzelfden hoek zal blijven wanen. Waarlijk is Rusland niet in de schatting van weldenkenden, om niet te spreken van de Christenen, gerezen door de zware vervolgingen aan Roomschen, Lutherschen, Stundisten, Joden, enz. aangedaan.

Wellicht speelt de hoogere politiek in deze een groote rol. Sedert Bismarck's val zijn Rusland en Frankrijk nader tot elkander gekomen al is nog geen formeel verbond tusschen beide rijken gesloten. Als men nu ook den paus op zijn zijde kon krijgen, dan kon men nog grootere macht ontwikkelen. Wellicht koestert ook de paus de hoop, dat het hem eindelijk gelukken zal om zijn scepter ook te zwaaien over de Grieksche kerk. Misschien is de jonge Czaar niet ongenegen om wat van zijn heerschappij als hoofd der Grieksche kerk te laten varen, om daardoor grootere politieke macht te verwerven, of zijn troon naar zijne gedachten vaster te doen staan.

Gemengd Nieuws.

Wegens beschuiming van den Joodschen godsdienst is de redacteur van de *Hannoversche Post* tot eene gevangenisstraf van 14 dagen veroordeeld. De schrijver van het gewraakte artikel, getiteld: *de heiligheid van den eed en de Joodsche Verzoendag*, had beweerd: 1. dat de Joden zich door het nazeggen van het Kolnidregebed voor een vol jaar van alle af te leggen eeden en eedsweeringen vrij maken; 2. dat volgens den Talmud de eed, dien de Joden voor een niet-Jood, een Goi of Akum zweeren, niet geldig was.

Bij het rechtsgeding werd de hoogleeraar Nöldeke uit Straatsburg als deskundige tot getuige opgeroepen. Deze getuigde, dat in den Talmud geen plaats voorkomt, waarin het den Joden wordt toegestaan om tegenover een niet-Jood een meineed af te leggen.

In het Kolnidrigebed, waarvan de vertaling niet juist was, blijven eeden voor het gerecht buiten beschouwing, en zijn slechts eeden gemeend die de Joden zich zelven hebben veroorloofd. De als getuige opgeroepen Landrabbijn Dr. Gronsman sprak zich in gelijken zin uit. Maar hij legde er toch allen nadruk op, dat de Talmud naast den Pentateuch als bron voor de wet gelden moest, naar welke ook nog ten huidigen dage het godsdienstig leven der Joden geregeld wordt.

Excentriciteiten op kerkelijk gebied in Amerika. Dat er geen vrouwen in den hemel zullen komen, wordt in Amerika door den predikant van de *Concord Baptist Church*, met name Mortley, te Brooklyn, beweerd. Onlangs sprak deze prediker het volgende voor de vergaderde gemeente: »Hebt gij ooit in den Bijbel gelezen, dat er ook vrouwen in den hemel zijn? Ik geloof niet, dat er thans eene vrouw in den hemel is, noch dat er ooit eene zijn zal. Zij zullen terugkeeren tot den oorspronkelijken toestand, waaruit de Schepper ze genomen heeft. Toen Christus zeide dat er in den hemel niet ten huwelijk wordt gegeven noch ten huwelijk wordt genomen, maar dat zij daar allen zouden zijn gelijk de engelen Gods, dan wil Hij naar mijne meening daarmede zeggen, dat er in die wereld der gelukzaligheid en des gezangs geen zoodanige schepselen zijn als de vrouwen. De vrouw is tot eere des mans gemaakt, maar de man tot verheerlijking Gods."

Maar heeft dan deze prediker niet gelezen, dat vrouwen in de Schrift dikwijls worden zalig gesproken? Het is te vreezen, dat Mortley zijne vreemde stellingen alleen uitspreekt om reclame te maken voor zijne preeken.

Eene andere zonderlingheid van even ergerlijken aard is het feit, dat door de Baptistengemeente van den predikant J. H. Dunning te Brooklyn 200 verzilverde bekers zijn aangeschaft. Men wil daarmede Avondmaal vieren.

De leden der gemeente achten het gevaar voor besmetting, wanneer de Avondmaalsbeker van mond tot mond gaat, tóó groot, dat zij ieder een afzonderlijke kelk willen hebben. Het voorstel, om bekers van glas van 4 cents (een dubbeltje) per stuk aan te schaffen, werd verworpen.

Tot welke jammerlijke dingen komt men al niet, wanneer men de inzettingen Gods laat varen en slechts vraagt naar hetgeen wij menschen willen!

WINCKEL.

Voor Kinderen.

VERZAMELEN.

VIII. *(Slot.)*

DE BOEKEN.

Ik zag een poos geleden een kleine verzameling boeken, die een jongen van een jaar of vijftien bezat. Ze zagen er goed uit en waren zoo genummerd en geplaatst als ik verteld heb. Ook had hij er een lijst van.

Ik zag die eens in en vond dit:

Nr. 1—6 waren boeken met geschiedenissen, nr. 7 was het »Kort begrip", nr. 8, 9 en 10 weer verhalen, nr. 11 een boek over allerlei beesten, nr. 12 en 13 schreven over aardrijkskunde en vaderlandsche geschiedenis. Verder vond ik boeken over reizen, een rekenboek en zoo meer.

Nu, zoolang iemand een kleine verzameling heeft, kan het wel zoo. Maar de beste manier is het niet. Als ge er wat veel krijgt, zou 't ook misloopen. Het meest verkieslijk is altijd de boeken te rangschikken *naar de soort*, ook al hebt ge er niet zoo veel.

Gij zoekt bijv. bijeen:

1. Vertellingen.
2. Boeken over de Vaderlandsche geschiedenis.
3. Beschrijvingen van Landen en Volken.
4. Boeken over de dieren, planten en delfstoffen.

En zoo kunt ge voortgaan. Dat heeft het groote voordeel, dat ge altijd weet hoe rijk ge zijt en dadelijk kunt vinden wat ge moet hebben. 't Is mij meer dan eens gebeurd, dat ik, bij iemand een boek willende leenen, ten antwoord kreeg: »Ik weet volstrekt niet waar het ligt, ik zal er wel naar zoeken." Het kwam dan evenwel bijna nooit.

Hebt ge echter alles goed op orde, dan weet ge niet alleen wat ge *hebt*, en waar het is, maar ook wat ge nog *mist*. Ge merkt b. v. dat ge wel boeken hebt waarin veel staat over Europa, Amerika en Azië, maar niet over de twee andere werelddeelen. Nu zoekt ge ook wat over de laatste in uw verzameling te krijgen en zoo wordt zij volledig en daardoor recht bruikbaar.

Het beste is, dat ge elke afdeeling van de boeken met een *letter* merkt, b. v.:

A. Vertellingen.

B. Vaderlandsche geschiedenis.

Staat dus op een boek b. v. B 3, dan wil dit zeggen dat het 't derde boek is over de Vaderlandsche geschiedenis.

Alvorens we nu van de boeken en van 't verzamelen afstappen, wil ik alleen nog opmerken, hoe de Heere God gezorgd heeft dat alle lezers de beste boekenverzameling in hun huis hebben en maar voor het doorzoeken. Want uw Bijbel, vrienden, vormt wel een geheel, waarin de deelen nog anders bijeen behooren dan enkel door den band, maar bestaat toch uit (hoeveel?) deelen of boeken. En heel deze verzameling heeft de Heere God gezorgd dat voor u gereed en open staat, al van uw vroegste jeugd af.

Die verzameling staat trouwens open voor alle menschen in ons land, als zij er maar gebruik van willen maken. Maar och, hoevelen doen dat niet en zijn traag en onverschillig en denken aan eten en drinken en kleeren, maar niet aan het Woord Gods, en toch zal de mensch bij brood alleen niet leven, zegt de Heere.

Er was eens een koning in Spanje die ook regeerde over de Spaansche Nederlanden, welke thans België heeten. Op zekeren tijd raakte hij in oorlog met Frankrijk en men kwam hem vertellen, dat de Franschen de stad Bergen in Henegouwen hadden ingenomen. »Is dat dan ook een stad waar ik over regeer?" vroeg de koning. Denk eens aan, hij wist niet eens over welke steden hij wel te gebieden had!

Nu, die koning was niet recht bij zijn verstand en dus was het wel te vergeven! Maar als menschen en kinderen, die Gods Woord hebben, en hun gezond verstand van den Heere ontvingen, toch even onwetend zijn van en in de Schrift als die koning van zijn gebied, doen zij zeer verkeerd en handelen zondig, dwaas en gevaarlijk. Want een stad te verliezen is treurig, maar zijn ziel te verliezen is het ergst van alles. En toch wordt niemands ziel behouden dan langs den weg die ons gewezen wordt in die rijke verzameling, in dit Woord des Heeren, 'twelk Hij ons juist gegeven heeft, opdat wij daaruit het pad, dat ten leven leidt, zouden kennen.

De Heere zijn geneesmeester.

Innocentius, een beambte in Karthago ten tijde van Augustinus, leed eens aan eene zware kwaal.

Reeds had hij vele gevaarlijke insnijdingen gelukkig doorstaan en waande hij zich genezen, toen het bleek, dat een verborgen overblijfsel der kwaal aan het oog der geneesmeesters ontsnapt was. Nu werd hem aangezegd, dat hij verloren was, tenzij hij zich een nieuwe kunstbewerking getroostte.

Deze tijding dompelde hem en zijn huisgezin in diepe moedeloosheid. Des avonds vóór den dag die tot de kunstbewerking bepaald was, werd hij door een leeraar bezocht. Dezen smeekte hij onder vele tranen, om toch den volgenden morgen tegenwoordig te zijn, als hij onder de handen van den geneesmeester zou sterven, want niets anders verwachtte hij. De leeraar beloofde hem geen wonder tot zijne redding, vermaande hem op God te vertrouwen en Gods wil gelaten te ondergaan.

Toen de leeraar nederknielde ten gebede, boog ook Innocentius, als op hooger aandrift, zich plotseling ter aarde en had met zooveel kracht en innigheid, dat Augustinus zegt: »Het laat zich niet met woorden beschrijven. Ik kon niet bidden; ik sprak alleenlijk in mijn harte: »Heere God! welk gebed der Uwen verhoort Gij, als Gij dit niet verhoort?"

Den volgenden morgen waren wij allen in gespannen verwachting weêr bij den lijder.